

บทที่ ๔

รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรม

รูปแบบสำนักปฏิบัติธรรมในสมัยพุทธกาล ในระยะแรกคือที่พักที่โคนไม้ หรือถ้ำ เป็นการอยู่กับธรรมชาติเพื่อทำความเพียร ต่อมาทรงอนุญาตให้มีอารามในพระพุทธศาสนาเพื่อให้เป็นที่อยู่อาศัย และประกอบศาสนกิจของพระสงฆ์ ทำให้มีความเหมาะสมในการดำรงเพศพรหมจรรย์ และเพื่อความเจริญมั่นคงของพระพุทธศาสนา มีบรรยากาศสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการประพฤติพรหมจรรย์ของพระสงฆ์ และเพื่อเสริมสร้างความเลื่อมใสศรัทธาให้เกิดขึ้นกับบุคคลทั้งหลายผู้ได้มาสัมผัส ดังนั้นวัดหรือ “สำนักปฏิบัติธรรม” จึงเป็นสัญลักษณ์ของความสงบ รื่นรมย์ เพราะเป็นที่พักของผู้มีบาปกรรมอันสงบระงับแล้ว เป็นที่อยู่ของผู้เห็นภัยในวัฏฏะ ห่วงไกลจากความชั่วทุกรูปแบบ เป็นที่อาศัยของผู้ที่มีความบริสุทธิ์สะอาดทางกาย วาจา ใจ ลักษณะของสำนักปฏิบัติธรรมที่เหมาะสมนั้น สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสบอกการใช้สอยเสนาสนะอันสงัด^๑ อันได้แก่ ป่า โคนไม้ หรือเรือนว่าง มีชอกเขา ถ้ำในภูเขา ป่าช้า ป่าละเมาะ ที่โล่งแจ้ง ลมพัด ที่สดดีมีเสียงน้อย มีเสียงอีกที่ก็น้อย ไม่มีคนสัญจรไปมา ไม่มีคนพลุกพล่าน ว่าเหมาะสมที่หลักเรือน เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม^๒

อย่างไรก็ตามปัจจุบันรูปแบบของสำนักปฏิบัติธรรมได้เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ตามกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลก การรักษาหรือสืบทอดรูปแบบการปฏิบัติธรรมถึงการจัดสภาพแวดล้อมให้เป็นไปเพื่อส่งเสริมการศึกษาปฏิบัติธรรมตรงตามพุทธประสงค์จึงมีความสำคัญยิ่ง ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าแนวคิดการจัดการความรู้ถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างหนึ่งที่สามารถจะพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมให้ได้มาตรฐาน ในบทนี้ผู้วิจัยจะได้เสนอผลการเก็บข้อมูลสำนักปฏิบัติธรรม ๕ แห่ง เพื่อหาแนวทางการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมที่เหมาะสมกับสังคมไทยต่อไปดังนี้

^๑ อภ.ป. (ไทย) ๓๖/๑๙๘/๒๒๓.

^๒ อภ.วิ. (ไทย) ๓๕/๕๐๘/๓๘๕.